

DE BA

ZUIN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 3 Aug. 1888.

Joël II: Ia, Blaast de Bazuin!

Dit blad wordt wekelijks, des Vrijdags, uitgegeven. Abonnementsprijs, per drie maanden, franko per post, door geheel het Rijk f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Zuid-Afrika f 3.—. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Prijs van afzonderlijke nummers 12½ cent.

UITGEVER:

H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Door Haggai vraagt de Heere ook Neerlands volk:
»Is het voor u lieken wel de tijd, dat gij woont in uw gewelfde
huizen en zal dit huis (s Heeren huis) woest zijn? Hagg. 1: 4

Prijs der advertentiën van 1-10 regels f 1.—; elken regel meer 10 cts.
Boekhandelaars-advertentiën 3/2 maal. Advertentiën en bestellingen ge-
lieve men op werkdagen v r a c h t v r i j te adresseeren aan den Drukker
G. PH. ZALSMAN te Kampen; Kerk- en Schoolnieuws, benevens in te zenden
Stukken en ter recensie bestemde werken aan de REDAKTIE TE KAMPEN.

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

Naar Assen en terug.

Tot aanvulling van mijn bericht dienaangaande in No. 29 der Bazuin dient: dat de Maatschappij tot Exploitatie van Staatspoorwegen mij op mijne daartoe gedane verzoeken nog het volgende heeft toegestaan:

1e. Dat ik aan die leden en bezoekers der Synode, die voor korter of langer de vergadering wenschen te verlaten maar met het bepaalde doel om terug te komen, ook voor die tusschen-reizen legitimatie-bewijzen mag afgeven, zoodat ook deze reizen voor de helft van den gewonen prijs kunnen worden gedaan. Hierbij dient opgemerkt, dat men voor elke reis, zoowel heen als terug, van een legitimatiekaart moet voorzien zijn.

In verband hiermede is nu ook bepaald, dat zij die de vergadering slechts eenmaal bezoeken, evenzeer voor elke reis dus voor heen en terug van een legitimatie-bewijs voorzien moeten zijn.

Diegenen dus die tot hertoe maar ééne kaart van mij ontvingen, zullen die, bij het plaats nemen op de heenreis moeten overgeven, maar kunnen voor de terugreis op bekende wijze van af heden een nieuwe bekomen.

Die evenwel liever te Assen het wenschen te ontvangen, hoop ik het daar te overhandigen.

2e. Dat ook aan dames die de Synode wenschen te bezoeken, onder dezelfde voorwaarden dezelfde voorrechten als aan de heeren worden toegestaan.

Wij moeten daarbij opmerkzaam maken, dat op ieder legitimatie-bewijs de naam van den houder moet voorkomen, en wel zoo dat gezien kan worden of de kaart voor een heer of een dame bestemd is.

Voorts dat ik geene kaarten in blanco afgeef.

En eindelijk, dat men bij schriftelijke aanvraag er op rekene, dat ik voor een postzegel van 5 Cents niet meer dan 2 kaarten in één couvert kan verzenden.

Bij het ontbreken dus van de noodige postzegels voor

de francatuur zal ik zoo vrij zijn er op te rekenen, dat men het, door de mij toegezonden postzegels, niet gedekte, ongefrankeerd wenscht te ontvangen.

J. NEDERHOED.

Middelstum, 28 Juli 1888.

Voor hen die dit niet mochten weten, zij opgemerkt, dat de volgende spoorlijnen aan voornoemde Maatschappij behooren.

NIEUWE SCHANS (over GRONINGEN en LEEUWARDEN) naar HARTINGEN.

DELFT—GRONINGEN LEEUWARDEN—STAVOREN.

ZWOLLE (over ALMELO, HENGELO en ENSCHEDE) naar GRONAU.

NIJMEGEN (over BEUGEN) naar VENLO.

GRONINGEN en LEEUWARDEN (over MEPEL, ZWOLLE, DEVENTER, ZUTPHEN, ARNHEM, NIJMEGEN en 's-BOSCH) naar TILBURG.

RHEINE—SALZBERGEN (over ZUTPHEN, ARNHEM, GELDERMALSEN en DORDRECHT) en NIJMEGEN (over GELDERMALSEN en DORDRECHT) naar ROTTERDAM.

DORDRECHT—ROTTERDAM. DEVENTER (over ZUTPHEN) naar ARNHEM.

ARNHEM—NIJMEGEN. ROTTERDAM (over DORDRECHT, ZWALUWE, en ROSENDAAL) naar ESSCHEN; en ROTTERDAM (over DORDRECHT, ZWALUWE, BREDA, TILBURG, BOXTEL, EINDHOVEN en HELMOND) naar VENLO.

VENLO (over ROERMOND) naar MAASTRICHT.

UTRECHT (over 's BOSCH) naar BOXTEL.

LAGE-ZWALUWE (over GEERTUIDENBERG en WAALWIJK—BESOLIEN) naar VLIJNEN.

MOERDIJK—LAGE-ZWALUWE. BREDA (over ROSENDAAL, BERGEN-OP-ZOOM, GOES en MIDDELBURG) naar VLISSINGEN.

EINDHOVEN (over NEERPELT, HASSELT, TONGEREN en LIERS) naar LUK en ANS.

NEDERHOED.

CORRIGENDUM.

Ingevolge verzoek van enige Gedeputeerden voor de Synode van Assen, bericht de kerkeraad, dat de openingsrede op Maandagavond 13 Aug. door Ds. van Andel niet zal plaats hebben ten 7, maar ten 8 ure.

Namens den Kerkeraad van Assen, J. D. v. d. MUNNIK, v. d. m. Assen, 1 Aug. '88.

VAN DE SYNODALE COMMISSIE.

Ontvangen voor de Gemeente te Nijmegen.

Van de Gem. te Amstelveen nagekomen gift op de collecte f 1,00

Namens de Syn. Comm.,

J. NEDERHOED.

Middelstum, 30 Juli 1888.

Synode-bidstond.

De Classis Sneek besloot in hare jongste vergadering, in hare gemeenten een bidstond te houden voor de a. s. Synode. Met het oog op het bijzonder gewicht dier Synode, zag zij gaarne meerdere gemeenten deze vergadering gedenken voor den Troon der genade.

R. J. VAN DER VEEN, Scr.

AALTEN, 26 Juli '88. Onder leiding van onzen consulent Ds. J. F. Bulens van Varseveld, vergaderden hedenavond de mansieden der gemeente in haar kerkgebouw, ten einde een keuze uit te brengen op een Herder en Leeraar. Bij eene geheel vrije stemming werd met overgrote meerderheid gekozen, de Heer W. Breukelaar, candidaat alhier. Moge de Heere het hart van dezen jeugdigen dienaar neigen, opdat hij weldra den herdersstaf, dien zijn hooggeachten vader, na tweeëntwintig jaren arbeid denkt weder te leggen, met volle vrijmoedigheid in ons midden moge opnemen. Dit is de bede van de gemeente en den kerkeraad.

D. W. SWITINK, Ouderl.

DOESBURG, den 28 Juli. Heden ontvingen wij het teleurstellend bericht, dat de door ons beroepen leeraar H. J. Schoolland van Colijnsplaat, geen vrijmoedigheid had om de door onze Gem. op hem uitgebrachte roepstem op te volgen. Dat dit ons niet ontmoedigt maar verootmoedigt voor God, dat hij zich over onze kleine Gem. ontferme, opdat wij eindelijk onzen wensch, weer een Herder en Leidsman te mogen bezitten, zien vervuld.

Namens den kerkeraad,

H. W. v. VEREKEN, Ouderl.

HASSELT, 29 Juli 1888. Na een gehouden bidstond is, onder leiding van onzen geachten consulent, Ds. Donner 'an Genemuiden met groote meerderheid van stemmen tot onzen herder en leeraar beroepen, de Heer G. J. Breukelaar, Candidaat tot de H. theologie.

Dat de Koning zijner kerk het hart van dezen jeugdigen broeder neige, om aan onze roeping te voldoen, is de wensch van Kerkeraad en Gemeente.

Namens de Chr. Ger. Gem. te Hasselt,

J. B. GALENKAMP,

Ouderling.

ZIERIKZEE, den 29 Juli. Heden maakte onze geachte leeraar Ds. Wessels, ons bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de gemeente te Kamperland. Kerkeraad en gemeente, hopen spoedig verblijd te worden door Z. Eerw's antwoord: »Ik blijf bij u."

Namens den Kerkeraad,

A. VERBURG DE BRAAL, Scriba.

EDAM, 29 Juli '88. Heden is onder leiding van Ds. Renkema van Hoora met bijna algemeene stemmen tot herder en leeraar beroepen, Ds. van der Mast te Nieuwendam. De Heere doe onze roepstem weerklink vinden in het hart van zijnen dienaar, is de wensch en bede van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,

J. B. DE MOET, Scriba.

KOLIJNSPLAAT, 30 Juli 1888. Maakte Ds. H. J. Schoolland de gemeente op Zondag 15 Juli bekend, een roeping te hebben ontvangen van de Gem. te Doesburg, op 29 Juli deelde Z. Ew. mede,

na strijd en ernstige overweging voor die roeping te hebben bedankt.

De Kerkeraad.

Ontvangen voor de Theol. School.

Van de Gem. te Den Haag Nobelstr. f 40,60

J. NEDERHOED, Penningm.

Middelstum, 30 Juli 1888.

Ontvangen voor de Uitbreiding der Theol. School de volgende jaarlijkse bijdragen.

Classis Beilen. Class. Collect. Corresp. Ds. Moolhuizen te Beilen. Dwingelo.

J. Hessels	f 5,—
J. W. Hessels	2,50
A. Kok	5,—
A. Mulder	2,—
R. de Weerd	4,—
J. de Weerd	5,—
J. Knaassen	2,—

Diever.

H. Bakker	3,—
G. Mulder	4,—
J. J. Veenbaas	2,—
H. J. Hilberts	2,—
J. A. Veenbaas	2,50
E. Franken	2,—

Beilen.

Ds. J. Moolhuizen

Classis Goes.

Classis Collect. Corresp. Ds. D. de Pree te Goes.

Van de Gem. te Goes

" Wollantsdijk	50,—
" Baarland	16,—
" Heinkenszand	8,96
" Ter Neuzen	2,50
" Axel	35,—
" Zaamslag	28,—
"	20,—

J. NEDERHOED, Alg. Thes.

Middelstum, 30 Juli 1888.

Kas voor Emer. Pred., Pred.-Wed. en Weezen.

Klasse Leiden.

Gevoonden in het kerkzakje te Boskoop f 2,50

Klasse Delft.

Gem. te 's Hage, Nobelstr. 1e coll. f 54,20

" Scheveningen id. 43,80

" de Lier id. 13,32

" Zegwaard id. 9,10

" 's Gravendeel id. 9,00

" 's Hage, Wagenstr. 2e coll. 36,40

" Delft id. 46,23

" Maastricht id. 24,50

" de Lier id. 17,15

" Maasland id. 12,85

Gift uit Pretoria door Ds. Doorn f 6,—

Klasse Dordrecht.

1e coll.

Gem. te Dordrecht, Kromhout f 89,75

" Dordrecht, Lindegraacht f 37,03

" Alblasserdam f 17,03

" O. Barndrecht f 3,—

" W. Barndrecht f 6,10

" 's Gravendeel f 15,42

" Heerjansdam f 12,13

" Strijen f 4,425

" Puttershoek f 11,635

" Puttershoek 2e coll. f 12,61

" W. Barndrecht id. f 5,39

Klasse Rotterdam.

" Katendrecht f 31,17

" Schoonhoven f 12,025

" Bleiswijk f 2,—

" Rhoon f 9,07

" Hoogvliet 2e coll. f 5,785

Klasse Vlaardingen.

" Oud Beijerland f 6,46

" Middelhamnis f 22,—

" Spijkenisse f 12,675

" Stellendam f 4,17

" Numansdorp f 5,12

" Hellevetalsuis 2e coll. f 13,21

" Zuid-Beijerland id. f 11,315

Gem. te Oud Beijerland id. f 6,55

Klasse Gorkum.

" Gorkum f 52,81

" Noordeloos f 15,20

" Herwijnen f 10,52

" Gameren f 15,—

" Hardinxveld f 5,80

" Poederroijen f 2,50

" Leerdam f 15,67

" Noordeloos bij het biduur voor f 6,20

" het gewas f 19,15

" Almkerk f 37,50

" Dinteloord f 4,95

" Tilburg-station f 4,95

Het Bestuur,

J. J. KUIJPER, Pres.

C. S. BOSS, Secr.

L. HOEKERS, Penn.

Ontvangen voor de Zending.

Door J. C. Bovenkerk, uit de busjes voor de Chr. Ger. Zending te Weesp f 11,75

Door Ds. Schuurman te Enschede, van A. S. uit Oldenzaal f 10,—

Door Hk. Dekker, uit de Zend. busjes der jeugdige collectanten te Zaandam f 28,—

Uit het Javaantje van E. J. van Ommen te Amersfoort f 20,—

Door K. Kok te Amersfoort, uit het Ne-gertje van Gerard f 7,75

Van J. Rietema, verz. door Geerd Slotema in het Zend. busje »Het Heidebloempje" op Zondagavond-gezelschappen, te Hon-verzijl f 5,—

Door Ds. v. Wageningen, gev. in het kerkzakje te Ureterp f 1,75

De P. C. v. d. Gem. te Ureterp f 7,11

N.B. De volgende week zal waarschijnlijk geen opgaaf van collecten en giften voor de Zending plaats hebben.

B. J. C. G. DE MOEN.

Doesburg, 28 Juli 1888.

Zending onder Israël.

Door Ds. Bosch, Andijk: van een lidmaat der gemeente: 40 halve stuivers f 1,—

Van E. J. van Ommen, te Amersfoort: uit het busje f 13,50

Door Mej. Jacoba Zeldendijk: in een busje bij onderscheidene vrienden en vriendinnen verzameld f 15,—

Ziet, hoe groote liefde de Heere voortdurend aan Zijn volk Israël bewijst; niet alleen doet Hij schier elke week de blikken van belangstelling toevlechten, maar Hij bereikt tevens de meest liefdelijke verrassingen; gelijk hij vernieuwing uit bovenstaande blijkt. Wanneer toch bepaalde geldstukken voor Israël worden afgezonden, of men verzamelt gere-geld in busjes bijeen, dan zijn dit treffende bewijzen van de ontfermingen onzes Gods, alsmede van de liefde der Broeders en Zusters.

Zij Abrahams God hun schild en loon zeer groot!

E. KROPPVELD,

Secr.-pugmr.

Alblasserdam.

In de Klasse Koevorden werd ten behoeve van de kas ex bonis publicis, door mij ontvangen en aan den penningmeester Ds. W. A. Kok ter hand gesteld, in het in 't voorjaar '88.

Emmen f 10,55 Emmen f 11,94

Schoonebeek f 12,16 Aalden f 9,22

Aalden f 7,68 Schoonebeek f 9,50

Gees f 5,15 Gees f 4,64

Sleen f 3,81 Sleen f 3,50

Nieuw-Amsterdam f 6,35 N.-Amsterdam f 7,75

Namens de Klasse Koevorden,

R. HULS, penningm.

Nieuw-Amsterdam, 23 Juli 1888.

Beschouwingen.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waarde Vriend!

Nu de Agenda voor onze aanst. Synode verschenen is, kan het grootte publiek kennis nemen van hetgeen er op onze Provinciale Synode gesproken is over de groote zaak van den dag in onze kerkelijke wereld.

Si echts twee Synoden, die van Utrecht en N. Holland, maken melding van de »kerkelijke kas", terwijl allen het reglement van '69 desnoods willen laten vallen.

Het 1 oofdpunt in 't debat zal dus wel zijn de s eparatie of afscheiding van de

Ned. Herv. Kerk. Dit is het zakelijke en wezenlijke, het materiele. Het reglement wordt meer beschouwd als het formeel, dat we desnoods kunnen laten vallen.

Het is inderdaad een vreemd verschijnsel, dat men zoo allen nadruk legt op de Separatie en het zeggen, inzonderheid aan de Overheid, dat wij gesepareerden zijn, als zulk eene onverschillige zaak wordt beschouwd.

Van doleerenden zijde denkt men echter niet zoo licht over dat formeel. Men begrijpt daar volkomen goed dat het formeel en materiele innig en nauw samenhangen; dat het formeel de uitdrukking en omschrijving is van het materiele; dat de chaos en de kosmos, de ruwe klomp van den eersten dag en de wereld van den zesden dag, niet zoo

vreemd aan elkander zijn, dat stof en vorm één lichaam uitmaken.

Vandaar de agitatie tegen het reglement van '69. Het is de eenvoudige omschrijving van ons kerkelijk bestaan in de burgerlijke maatschappij, als eene andere kerk dan de Nederlandsche Hervormde of, wat hetzelfde is, als de Nederduitsch Gereformeerde kerk.

Dit begrijpen de doleerenden volkomen goed, en vandaar hun eisch: uw reglement van '69 moet de wereld uit en anders komt de vereniging niet tot stand.

Deze stand van zaken is voor velen onuitsprekelijk smartelijk. Het drinkbeeld van vereniging heeft zoo veel bekoorlijks. Het hart van Gods kinderen haakt er zoo naar. De vereniging zou zulk een zegen kunnen worden voor

het gansche volk, zoo krachtig kunnen medewerken aan het weer opbloeien van de Christelijke Gereformeerde religie in ons dierbaar vaderland.

Vandaar dat men van onze zijde alles wil toegeven, als het beginsel van Separatie maar gered wordt. Doch juist omdat de doleerenden dit beginsel niet willen, willen zij geen reglement dat de gesepareerde kerk in wettelijk verband met de Overheid brengt. Zij doorzien logischer dan wij, het nauwe verband tusschen het materiele en het formeel.

Een wetenschappelijk man zou, dunkt mij, met glans deze drie stellingen kunnen verdedigen:

1o. de kerkelijke kas is, in den grond, niet anders dan eene verloochening van de gemeente onzes Heeren Jezus Christus, met al hare aubten en ordeningen

voor de burgerlijke Overheid;

2o. de kerkelijke kas handhaaft het onheilge beginsel van het vroegere staatskerkendom, volgens hetwelk eene vreemde macht de stoffelijke goederen der gemeente beheert, en positie kan nemen in, zelfs tegenover de gemeente;

3o. de kerkelijke kas geeft, in hare Statuten aanleiding, dat de opzieners der gemeente misbruik kunnen maken, en in sommige gevallen moeten maken, van de macht hun door den Heere gegeven, door de kerkelijke tucht toe te passen ook op zulke leden der gemeente, die niet gezegd kunnen worden zich in belijdenis en leven als ongeloovige en goddelooze menschen aan te stellen.

Van onze zijde schijnt men daar echter geen grooten nadruk op te leggen. Men wil alles vermijden, wat de broe-

ders aan de overzijde onaangenaam moet zijn. En dat is goed ook, zoo recht en waarheid er maar niet onder lijden.

Het is daarom te hopen, dat komen eenmaal de deputaties der beide Synoden saam, zij volkomen oprecht tegenover elkander zullen staan. Diplomatie en Staatsmansbeleid blijve verre van haar! Wij moeten de gemeenten van weerskanten niet tot iets zoeken te brengen wat zij niet willen, en degenen die buiten zijn moeten niet kunnen zeggen:

*De doeleantie en de separatie
Die leven saam en sterven.*

De groote strijd, vooral in ons vaderland, loopt niet over doeleantie. In zekeren zin zijn alle oprechte vrome menschen en alle getrouwe ambtsdragers sedert jaren, doeleerende, klagende over de verbrekinge Jozefs.

Separatie, afscheiding, dat is het machtige verschilpunt, het groote en ingrijpende beginsel, dat de belijders des Heeren, sedert jaren, verdeelt. Van beide zijden beroept men zich op Gods Woord, de historie, de confessie en het kerkrecht. En de doeleerenden zullen, vooral na de uitspraak van den Hoogen Raad in het Amsterdamse conflict, in een van beide richtingen moeten gaan, zullen zij levensvatbaar blijven voor de toekomst.

Aanvaardt men het beginsel der Scheiding, komen ze over den hond: separatie, dan zijn ze veel te helder van hoofd, veel te logisch in hun denken om, vroeger of later, ook niet over den staart: een reglement te komen.

En dus moeten we maar doen wat onze hand te doen vindt, den Heere biddende: laat oprechtheid en vroomheid ons behoeden! De sterke zucht naar vereniging zou kunnen verleiden tot het doen van onberaden stappen. Vooral is het te hopen, dat alles meer eene zaak des gebeds worde. Voor den Heere toch zal geen ding te wonderlijk zijn. Maar wij kunnen alleen op eerlijke middelen en oprechte handelingen durven de Heeren zegen verwachten.

Bid! ook Gij met ons en voor ons, en geloof mij als altijd

t.t.
GISEN.

N.B. Na deze regelen geschreven te hebben mocht ik kennis maken met een klein geschrift van den heer C. M. van Heijzelendoorn, onderling te Rotterdam, waarin de vraag beantwoord wordt: *Is het waar dat het Reglement van 1869 een Statuut is?*

Met helderheid, met kennis van wetten, besluiten, vonnissen van den Hoogen Raad enz., toont de geachte schrijver glashelder aan, dat het Reglement van 1869 niet is een Statuut.

Uitgaande van de bepaling die Dr. Kuyper geeft van een Statuut, toont de schr. aan dat het Reglement niet een Statuut is, wijl het niet is de grondslag van onze Kerk en van geen enkele Kerk. Dit maakt juist het onderscheid uit tusschen kerken of kerkgenootschappen en andere verenigingen ook van godsdienstigen aard, b.v. zendingsverenigingen. Voor beide is dan ook eene afzonderlijke wet. Een reglement naar de wet van 1853, behoeft niet de koninklijke goedkeuring maar wordt eenvoudig voor kennisgeving aangenomen. De kerk bestaat vóór haar Reglement, desnoods zonder hetzelfde. Maar eene vereniging, b.v. »de kerkelijke kas», bestaat niet volgens de wet van 1855, zo lang hare statuten niet zijn goedgekeurd, en houdt op als rechtspersoon te bestaan als de Regeering het Statuut niet goedkeurt of intrekt. Daarin ligt juist, in de rechtsfeer van den Staat, het onderscheid tusschen eene Kerk en eene Vereniging. De kerk heeft rechtspersoonlijkheid van zelf, omdat zij kerk is, haar Reglement dient alleen om aan de Regeering te zeggen dat zij er is. Maar eene vereniging moet rechtspersoonlijkheid vragen, en verkrijgt die door goedkeuring van hare Statuten.

De schrijver komt, na uiteenzetting der gronden, tot de m.i. onberispelijke gevolgtrekking:

1o. dat eene kerk als zodanig, krachtens de wet, geene bijzondere erkenning, toelating of goedkeuring behoeft;

2o. dat dit dan ook betrekkelijk de Christ. Geref. kerk niet plaats had;

3o. dat de staatsrechtelijke verhouding van de kerk niet te zoeken is in het meergenoemde reglement;

4o. dat dus het reglement niet is een Statuut.

De schrijver verdient den dank der gansche kerk en van allen die in de zaak belangstellen, voor deze in beschaffen toon, helderen stijl en broederlijken geest geschreven bladzijden. Moge zijn geschrift in veler handen komen, en aller oogen openen voor het diep onware, dat aan deze gansche anti-reglementsbeweging ten grondslag ligt.

G.

Leer en Kerkregeering.

Vragen en Bezwaren.

IX.

Separatie en Reformatie, deze twee woorden beheerschen het verschil in de kerkelijke beweging van 1834 en 1886. Zoomin de *Stemmen der historie* als de *Naklanken* kunnen dit verschil uit den weg ruimen.

In en na 1834 was de Hervormde Kerk voor de afgescheidene eene eenheid, en die kerk als eene geheelheid (totaliteit) werd geoordeeld eene valsche kerk te zijn.

In en na 1886 was het geheel anders. Er mag geen sprake zijn van de Hervormde Kerk als eene geheelheid; elke plaatselijke gemeente moet op haar zelve beoordeeld, en *misschien* is er hier en daar eene enkele gemeente die eene valsche kerk genoemd mag worden.

Deze twee gevoelens zijn niet te verenigen en mannen, die in dezen van verschillend gevoelen zijn, kunnen praktisch niet samengaan.

In 1834 wist men wel, dat er in 1816 eene daad was verricht, die onwettig was, maar men wist ook, dat het lijdelijk berusten van 1816 tot 1834 de Gereformeerde kerk van karakter had doen veranderen. Wel onderscheidde men toen ook tusschen de Gereformeerde Kerk en het Hervormde Kerkgenootschap, maar het onderscheidingsvermogen schoot te kort om in de ambtsdragers eener hervormde gemeente ambtsdragers te zien van eene gereformeerde kerk. En wij, afgescheidenen, kunnen het ook nu nog niet. Wij zijn nog altoos onnoozel genoeg om de zaken te nemen, zooals zij feitelijk zijn en niet zooals zij naar het recht moeten zijn. Wel weten we, dat onrecht nooit recht worden kan en dat het onrecht van 1816 nooit recht van bestaan kan krijgen. Daarom stemmen wij ook toe, dat onrecht nooit verjaart. Och, dit alles is nog al gemakkelijker te zien. Maar als men nu gaat zeggen: Dit onrecht is hersteld, zoodra een kerkeraad, of een deel er van, of ook een paar leden der gemeente verklaren, dat zij voor de geheele gemeente het onrecht hebben weggenomen en daardoor de gemeente hebben gereformeerd, dan zijn wij te veel Nederlanders, mannen van nuchteren verstande, om er iets van te begrijpen. Wij redeneeren dan ongeveer aldus: Adam had nooit recht om te zondigen; de zonde heeft dus geen recht van bestaan; onrecht wordt geen recht en daarom houdt de zonde op zoodra in eenige vereniging van menschen een of meerdere zeggen: wij breken met de zonde. Dit schijnt ons te dwaas. En toch is het niet anders met de verwerping van de Synodale besturen. Wat eene persoonlijke daad is en blijft, dit zegt men voor velen te geschieden door enkelen. Voor de practijk heeft dit, onder meer, dit gevolg, dat b.v. te Utrecht in de Nederduitsche Gereformeerde gemeente in elke kerkeraadsvergadering de namen der Kerkeraadsleden worden afgeroepen; dus ook de namen van de heeren Felix, Bronsveld en anderen, en dat zij als afwezigen worden aangeteekend.

In onze gemeente daarentegen worden evenmin de namen der ambtsdragers van de Hervormde als die der Nederduitsche gemeente afgeroepen, en zij worden niet beschouwd als ambtsdragers onzer Kerk. Zij zijn er zelfs geene leden van, dewijl ze zich aan de tucht der kerk niet onderwerpen. Indien het nu tot eene vereniging kwam, hoe zou dan de practijk moeten wezen? Of zouden beide groepen, die alsdan kerkelijk verenigd heetten, kunnen voortgaan elk op zijne eigene wijze? Zullen twee te zamen wandelen, dan moeten ze, volgens het woord van den profeet, eerst zijn overeengekomen. Zo lang onze, zich niet afscheidende maar besturen verwerpende, broeders afscheiding blijven veroordeelen, kunnen zij met de afgescheidenen niet meegaan. Wij, afgescheidenen, kunnen echter meer doen dan zij, omdat wij in dit hun doen een daad zien, die wij wel afkeuren en zelfs ook veroordeelen, maar waarvan wij dan toch ten slotte zeggen: de tijd zal u wel wijzer maken. Gaat maar eens voort en begint te doen wat zij zegt te moeten; censureert, zet af, snijdt af allen die niet gereformeerd belijden of leven, en wij zullen zien of zij eenig ander resultaat bekomen dan wij. Dit resultaat was, dat er eene Hervormde kerk bleef en eene Gereformeerde Kerk tegenover en nevens haar ontstond en bestaat.

Wij zullen ons verblijden, wanneer de gemeenten voor wie het juk afgeworpen werd, Gereformeerde gemeenten geworden zijn, en met alle Gereformeerde gemeenten willen onze gemeenten zich, o zoo gaarne, vereenigen.

Maar vereenigen met de 175,000 in Amsterdam die door de daad van 1834 gereformeerd zijn, schijnt mij voor onze gemeente te Amsterdam eene praktische onmogelijkheid. Wel kunnen onze leden te Amsterdam de brug overgaan om in de kerk der doeleerenden te ko-

men, maar een kerkgebouw is nog iets anders dan eene kerk.

Deze twee Kerken zijn niet door eene gracht gescheiden en door een brug vereenigd, maar er is een beginsel dat ze scheidt; en of de Belijdenisschriften en de Kerkorde een brug zijn waardoor er toch eene vereniging is, blijft voor mij eene nog niet beantwoorde vraag.

De Belijdenis spreekt van Rome als van de valsche Kerk. Wij, afgescheidenen, zeggen dit ook van de Hervormde kerk. Onze broeders zeggen dit noch van de Roomsche Kerk, noch van de Hervormde kerk.

Er kunnen volgens hen in de Roomsche kerk ware kerken zijn en *misschien* zijn ze er; en in de Hervormde Kerk zijn ze. Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en andere zijn nog geene valsche kerken. Daarom scheiden zij zich niet af. Zij separeren niet maar reformeeren.

Is dit nu éénheid in Belijdenis? Ik wenschte wel het te kunnen gelooven, maar mogelijk is 't mij niet.

DE COCK.

De Agenda onzer a. s. Synode.

De eerste indruk, dien deze Agenda maakt, is zeker wel bij allen die van hare betrekkelijke armoede geweest. De kwestie der vereniging heeft blijkbaar hoofd en hart onzer Klassikale en Provinciale Vergaderingen zoozeer in beslag genomen, dat tal van andere belangrijke vraagstukken daardoor wel niet zijn gesmoord, maar toch op den achtergrond geschoven en tot zeer bescheiden proportiën teruggebracht.

Behalve de voorstellen rakende de Vereniging komen er maar drie zaken voor, die langen tijd van bespreking zullen eischen, n. l. de Zending, de Weduwen-kas en Theol. School (vanwege de Curatoren) en dan voorts nog eene menigte kleinere zaken als: de Zending onder Israël, Zondagsrust, vacatie, tucht over doopleiden, draankwetsie enz.

Misschien hebben vele afgevaardigden, evenals ik, zich reeds in stilte gevleid met de hoop, dat we wel in ééne week weer naar huis kunnen gaan. Onmogelijk ware dit niet. Indien wij een president krijgen, die de discussiën weet te leiden en ter rechter tijd af te breken; indien we voorts, gelijk dat op alle groote vergaderingen geschiedt, meer dan tot dusver met commissiën werken; indien we eindelijk ons van het voor zulk eene Synode weinig passend genot van het rooken spenen willen, dan is er in vier volle dagen heel wat te doen. Te wenschelijker zou deze beperking zijn, omdat we misschien binnen niet al te lang tijdsverloop nog twee Synoden te wachten hebben.

Daarbij komt, dat de kwestie der Vereniging deze Synode niet zoo lang behoeft op te houden. Immers, het schijnt dat zij niet anders en niet meer heeft te doen dan eene Commissie van vijf leden te benoemen, die met de vijf Deputaten van de Synode te Utrecht eene »Acte van ineensmelting" ontwerpen.

Het laat zich nu reeds aanzien, dat dit voorstel door onze Synode zal aangenomen worden. Al wat de verschillende provincies blijkens de Agenda tot de Vergadering te Assen brengen, wijst daarop. De afgevaardigden kunnen krachtens hun lastbrief haast niet anders handelen.

Immers, alle provinciale vergaderingen verklaren de vereniging van harte te wenschen; zien daarin een gebod des Heeren; en een groot voordeel voor Kerk en Vaderland. Tegenstanders van de Vereniging als zodanig zijn er niet. Allen erkennen, dat de gedeeldheid en scheuring onder belijders van eenzelfde waarheid en in eenzelfde land niet is naar des Heeren wil, maar een gevolg van onze zonde, waaronder wij ons hebben te verootmoedigen voor God.

Voorts zijn alle prov. Synoden tot intrekking van het reglement van '69 bereid. Geene enkele treedt als verdedigster er van op. Om welke reden men de intrekking ook wensche, omdat men zelf van de schadelijkheid overtuigd is of ter wille van de broeders: in de zaak is men toch één.

Alleen stellen Groningen en Zuid-Holland de voorwaarde, dat bij wijziging of intrekking de eenheid der Kerk, de rechtsverhouding tot den Staat en het bezit der goederen gewaarborgd blijve.

En eindelijk — men gunne mij deze bescheidene en niets kwards bedoelende opmerking — ofschoon blijkbaar velen tegen de vereniging nu op dit oogenblik nog bezwaren hebben, men heeft zich bij voorbaat machteloos gemaakt. De bezwaren zijn niet tot het eigenlijk beginsel, waaruit zij voortvloeien, herleid. Men is niet afgedaald tot den wortel van het verschil, dat ons naast en tegenover elkaar doet staan. Hoogstens is er defensie van het eigen standpunt, maar geen offensie van het tegenover ons ingenomene. En dat was noodig, wanneer men de bezwaren, die men had en wier bestaan ik volstrekt niet ont-

ken, in hun volle kracht wilde doen klemmen. Opmerkelijk is de wijze, waarop velen onder ons spreken en zich verdedigen: het reglement is zoo erg niet, de afscheiding heeft zich niet op eene verkeerde lijn bewogen, de doeleerenden moeten hunne gemeenten begrenzen, de roeping tegenover de achtergeblevenen is missionair en niet ambtelijk enz. M. a. w. uit alles blijkt: Dr. Kuyper c.s. zijn de aanvallers en wij de aangevallenen, die ons nu zoo goed mogelijk zoeken te verdedigen. Maar het beginsel, waarvan heel de doeleantie is uitgegaan, blijft onbesproken, al wordt het zoo nu en dan aangevoerd. Als de doeleerenden eene nadere en duidelijke verklaring konden en wilden geven van hunne verhouding tot de Kerken onder het N. H. Kerkgenootschap, waren de meesten onzerzijds tevreden.

Laat mij mogen trachten, het verschil tusschen ons en de Ned. Geref. in eenige tegenstellingen aan te geven, natuurlijk zooals het zich aan mij sedert lang voordoe. Ik geef mijn gevoelen terstond voor beter en wil gaarne van ongelijk overtuigd en nader ingelicht worden. Als ik in die tegenstellingen van »wij" en »zij" spreek, bedoel ik niet alle leden der Christ. Geref. en der Ned. Geref. Kerken hoofd voor hoofd, maar de leiders, gelijk die er gewoonlijk over denken en spreken.

Het groote bezwaar onzerzijds is dit, dat men de doeleerende broeders in hunne verhouding tot het N. H. Kerkgenootschap niet recht vertrouwt. Men weet niet goed wat men aan hen heeft. Hunne gemeenten zijn niet begrens en willen zich niet tegenover de plaatselijke Herv. kerken afbakenen. Ook in de Agenda komt dit bezwaar telkens voor den dag: de doeleerende Broeders moeten verklaren art. 27—29 in de practijk te aanvaarden, met het N. H. Kerkgen., gelijk het sedert 1816 bestaat, volkomen gebroken te hebben, de afscheiding van 1834 als naar Gods Woord geschied te erkennen enz. En N. Holl. eischt zelfs, dat de Ned. Geref. Kerken de acte van Afscheiding van 1834 aanvaarden; alsof deze acte een artikel des geloofs behelste en een deel van onze belijdenisschriften uitmaakte! Deze voorwaarden, die men aan de doeleerende Broeders stellen wil, zijn of geheel onvoldoende (zooals de twee eerste eischen) of onmogelijk (zooals de twee laatste).

Als men nu in deze materie niet onderscheidt, komt men nooit tot een duidelijk inzicht. De doeleerenden zeggen: wij hebben volledig en voorgoed gebroken met het Ned. Herv. Kerkgen. gelijk het sedert 1816 bestaat, met heel zijn organisatie, met al zijn besturen en reglementen. Wij willen daarmee nooit iets meer te doen hebben. De scheiding tusschen ons en dat genootschap is totaal en final. Ik geloof nu, dat men in dit opzicht de Doeleerenden volkomen vertrouwen kan, en hun, met dit niet onvoorwaardelijk te gelooven, onrecht aandoet.

Maar wel verre dat wij nu verder eenstemmig zouden zijn, komt thans eerst het vrij ernstige verschil. Wij spreken en handelen gewoonlijk aldus: wij zijn gescheiden niet alleen van het Genootschap, van de besturen en reglementen, maar daardoor tevens van al de leden van dat Genootschap, hetzij ze geloovig of ongeloovig zijn; wij nemen wel aan dat er nog vele geloovigen in dat genootschap zijn, maar kerkelijk leven we gescheiden, kerkelijk gaan zij ons niet aan. De doeleerenden zeggen: wij hebben ons wel gescheiden van het Genootschap, maar volstrekt niet van de onder dat Genootschap levende geloovigen. En dezen juist maken de kerk uit. Het wezen der Kerk ligt niet in de ambten, besturen, belijdenis, in de organisatie, maar in de geloovigen als leden van het lichaam van Christus. En dus wel van het Herv. Genootschap, maar niet van de geloovigen, d. i. niet van de eigenlijke onder het Genootschap zuchtende Herv. kerk, hebben wij ons afgescheiden. Integendeel, zij en wij en alle geloovigen op eene plaats zijn en behooren tot dezelfde kerk; wij blijven hen beschouwen en belandelen als leden.

Wij gronden onze bewering, dat wij in rechte lijn de voortzetting zijn van de kerk onzer vadersen daarop, dat wij dezelfde leer, tucht en dienst als onze vadersen hebben. Zij doen diezelfde bewering hierop rusten, dat zij in rechte hetzelfde lichaam zijn.

Wij redeneeren: dezelfde belijdenis maakt ons tot hetzelfde lichaam met onze vadersen; zij spreken: wij zijn historisch hetzelfde lichaam zijn, hebben wij dezelfde belijdenis.

Wij zeggen: wij zijn in 1834 tot de belijdenis wedergekeerd en zijn toen door de valsche kerk uitgeworpen en van haar uitgegaan. Zij zeggen: wij hebben, als zijnde steeds hetzelfde lichaam gebleven, steeds dezelfde belijdenis gehad en behouden, wij zijn rechtens nooit los van haar geweest, en toen door Gods genade onze oogen weer voor die belijdenis opengingen, hebben wij de valsche besturen en reglementen en heel

't Genootschap uitgeworpen en van ons gedaan.

Wij erkennen van plaats veranderd te zijn; zij beweren op hetzelfde standpunt te zijn staande gebleven en de anderen te hebben verplaatst. Wij zijn naast het Herv. Kerkgen. gaan staan; zij gelooven dat Genootschap opzijde te hebben geduwd.

Wij erkennen, dat wij ééne kerk zijn naast vele in het land en evenzo op eene bepaalde plaats, en erkennen dus ook het Ned. Herv. Kerkgen. als eene kerk, (niet als eene ware kerk, maar toch als in rechten eene kerk.) Zij beweren de kerk te zijn, in het land zoo wel als lokaal, tot welke alle geloovigen eigenlijk moesten behooren, en erkennen dus het Ned. Herv. Kerkgen. ganschelijk niet meer, zij hebben het Synodale juk afgeworpen, het Genootschap bestaat voor hen niet meer.

Wij hebben ons daarom bij den Staat laten erkennen naast andere kerken, meenende dat wij niet in waarheidsgehalte, maar juridisch op gelijke lijn naast die andere kerken staan en zij naast ons; wij maken niet de minste pretentie in de sfeer van het recht iets meer te zijn dan andere kerken, maar willen ook niet minder zijn. Zij willen geene erkenning van de Regeering, want zij zijn precies hetzelfde lichaam gebleven. Zij zijn niet naast andere kerken gaan staan, zij zijn de kerk der vadersen gebleven.

Wij hadden in 1839 en volgende jaren vooral daaro bezwaar in het vragen van erkenning, omdat onze gemeenten, door Gods genade bestaande, geen bestaansrecht mochten ontleenen aan eene gunst der overheid. Zij hebben onoverkomelijk bezwaar, omdat de Regeering hen dan met recht zou gaan houden voor een nieuw kerkelijk lichaam naast andere, en dus hun aanspraak vernietigen zou.

Wij beweerden alleen in zedelijk opzicht aanspraak te hebben op de goederen der N. H. Kerk, omdat de goederen aan de waarheid behoorden en die waarheid door ons werd beleiden; zij houden vol, dat zij er recht op hebben ook bij den aardchen rechter en beschuldigen dezen van het doen van onrecht als de goederen hun alle worden ontnomen.

Wij maakten aanspraak op de goederen, omdat wij oordeelden dat de koning als voedersterheer der kerk die goederen moest toekennen aan de waarheid. Zij gronden die aanspraak daarop, dat zij juridisch hetzelfde kerkelijk lichaam zijn, en hebben allerwege hun zaken voor de rechtbank gebracht en processen gevoerd.

Wij hebben afstand gedaan van de goederen der N. H. Kerk en berusten in het bestaande recht, ja oordeelen meereendeels, dat de rechter op zijn standpunt jegens ons, indien wij geprocedeerd hadden, niet anders had kunnen handelen dan hij nu jegens de doeleerenden gehandeld heeft. Zij blijven die aanspraak, evenals de Paas van Rome, handhaven tot in lengte van dagen, beweren dat de rechter anders had moeten handelen, en streven daarom naar een ander recht, dat m. i. nooit gevonden zal worden.

Wij willen geen kerk, geprivilegieerd door den staat; wij willen slechts eene kerk zijn naast, niet boven of beneden andere. Zij moeten komen, of zij willen of niet, tot een staatskerk in nieuwen vorm; zij zijn de kerk, die rechtens alle aanspraken heeft.

Indien de tegenstelling niet exclusief wordt verstaan, kan men ze zoo samenvatten: de afscheiding was een strijd voor de waarheid, de doeleantie een strijd voor het recht der Geref. kerken. Gene was ethisch, deze juridisch van aard.

Omdat het mijns inziens veel beter is, het verschil ook op de a.s. Synode goed onder de oogen te zien, dan er allerlei doekjes om te winden, heb ik mijn oordeel hierover medegedeeld. Nogmaals herhaal ik, dat ik mijn gevoelen gaarne voor een beter inruil. Het is mij niet om scheiding, maar om vereniging te doen. Juist daarom ook had ik gewenscht, dat onze prov. vergaderingen dieper op den wortel van het verschil waren ingegaan.

Want ik kan niet anders zien, of er ligt een verschil van beginsel, althans eene verschillende opvatting van eenzelfde beginsel, aan ten grondslag. Ik tracht de opvatting der Doeleerenden aldus weer te geven:

1o. De waarheid (in casu de Gereformeerde die één is met de Christelijke) is ééne en absoluut.

2o. Uit dat absoluut karakter der waarheid volgt, dat er maar ééne kerk op ééne plaats kan zijn en zoo ook over heel een land en over de gansche aarde.

3o. Alle andere kerken staan niet »gleich-berechtigt" naast die ééne ware kerk, maar staan op een in minder of meerder mate onzuiver standpunt achter, beneden, zijwaarts van die ééne kerk, die de waarheid heeft.

40. Deze ééne kerk heeft op eene bepaalde plaats eene ambtelijke roeping tegenover al de daar ter plaatse wonende gedoopten. Dezen behoeven rechten tot haar, en dus ook al hunne goederen.

5. Die ééne plaatselijke kerk treedt vrijwillig afschouwend zedelijk noodzakelijk in verband met andere plaatselijke kerken.

60. Indien dat verband hinderlijk wordt voor de bediening van Woord en Sacrament, heeft die plaatselijke kerk niet alleen den plicht maar ook het recht dat verband te verbreken. En de plaatselijke kerk behoudt dan niet alleen zedelijk, maar ook in de sfeer van het recht al hare aanspraken en titels.

H. BAVINCK.

Kampen, 30 Juli.

De Unie »Een School met den Bijbel.«
Collecte van 17 Augustus.

De 10de Jaarcollecte voor »de School met den Bijbel« zal D. V. gehouden worden in de week van 17 Augustus 1888.

VOLKSPETITIONNEMENT-17 AUGUSTUS.
Xde UNIE-COLLECTE.

Voor de tiende maal wordt Gij, als voorstander van »de School met den Bijbel«, uitgenoodigd om op 17 Augustus uw protest tegen de Schoolwet van 1878 te hernieuwen in den vorm der Unie-Collecte.

Geef met eene milde hand, gedrongen door de liefde tot de kindren, wier waarschijnlijk geluk kan bevorderd worden door eene schoolopvoeding, waarvan de vreeze Gods het beginsel is.

Geef met een dankbaar hart, waaruit wederliefde spreekt tot God, die in Zijne goedertierenheid ons de School met den Bijbel heeft gegeven; Die in Zijne barmhertigheid voor de vermeerdering van haar aantal blijft zorgen en Die in Zijne trouw haren bloei op verrassende wijze doet toenemen.

Geef met een blijmoedigen geest, als vrucht van de overtuiging, dat de strijd op kerkelijk gebied ons niet mag weerhouden om saam te werken met hen, die in den geest der Unie de Christelijke School wenschen te dienen.

Bedenke een ieder, die leeft door het geloof in Jezus Christus en Dien gekruist, dat hij geroepen is om Zijnen Naam te verheerlijken ook door middel van de School met den Bijbel.

En laat U niet door partijzucht, ijdele overleggingen of zondige invloeden weerhouden om met mildheid, dankbaarheid en blijmoedigheid de gave te offeren, die U, namens de Unie, in het belang onzer kinderen en om Jezus' wil gevraagd wordt voor »de School met den Bijbel«.

Centrale Diaconale Conferentie.

Het uitvoerend comité der Centrale Diaconale Conferentie, uitvoering gevende aan de besluiten der vergadering gehouden te Amsterdam 23 Februari l.l. bericht, dat de tweede conferentie zal gehouden worden te Kampen in de tweede helft van September of begin October, den juiststen datum later te vermelden, na overleg met de buiten Amsterdam wonende leden van het Comité.

Tevens worden Diaconieën uitgenoodigd hare vraagpunten of voorstellen, welke zij te dier vergadering behandeld wenschen te hebben, in den loop der maand Augustus op te geven aan den l. Secretaris H. Swagerman Dz. O. Z. voorburgwal 51 te Amsterdam. 31 Aug. wordt de gelegenheid daartoe gesloten, en door het uitvoerend Comité de vraagstukken beoordeeld en geordend, waarna zoo spoedig mogelijk de toezending der agenda aan alle Diaconieën volgt, met gelijktijdige vermelding in de kerkelijke organen.

B. J. LINDEBOOM,

Voorzitter.

H. SWAGERMAN Dz.,

1e Secretaris.

Amsterdam, Juli 1888.

Dinsdag 28 Aug. wordt de 8e Jaarverg. van Patrimonium gehouden te Amsterdam in het lokaal »de Vereniging« Warmoesstraat over de Papenbrugsteeg.

Het Evangelie maakt in Japan nog steeds snelle vorderingen. Een rijke Japannees, die nog niet gedoopt is, draagt jaarlijks f 2500 bij, om een jongens- en meisjes-school te onderhouden, daar hij meent, dat het onderwijs van een Christelijken geest moet doortrokken zijn, en dat het Evangelie er voortdurend moet behandeld worden. De Roomsche bladen klagen, dat nu de Buddhistische belemmeringen ophouden, de Protestantische invloed toeneemt van dag tot dag, en dat deze den arbeid van de Roomsche zendingen verlamt. Vooral heeft het Protestantisme hier veel voor, omdat de Engelsche taal de sleutel is voor een menigte ambten, om die te kunnen verkrijgen. Bijna ieder gaat Engelsch leeren, en dit geschiedt veel door een Engelsch Testament met Japansche vertaling. Zoo leert men hen die Engelsch leeren, ook bijna ongemerkt het Evangelie kennen.

Het Reglement van 1869 een Statuut?

Ons is toegezonden:

Is het waar, dat het Reglement van 1869 een Statuut is? Door C. M. van Heijzele, Onderling der Christelijke Gereformeerde Gemeente te Rotterdam. (Voor rekening van den Schrijver.) Leiden D. Donner 1888.

Het verblijft ons, dat de Heer van Heijzele zich de moeite en de opoffering getroostte om zijne stem als Onderling te laten hooren. Dezez dagen wordt de roeping der

Onderlingen op menigerlei wijze besproken, welnu deze broeder heeft zijne belangstelling getoond.

De brochure is 20 bladzijden groot, en toont, dat de schrijver niet lichtvaardig de zaak behandelt, en ook mag medespreken over de desbetreffende staatswetten.

Hij behandelt echter niet het bezwaar, dat tegen het reglement van kerkrechtelijke zijde op Gereformeerd standpunt is te maken, en dat toch zeker voor alles gelden moet, maar de staatsrechtelijke zijde van het reglement als Statuut.

Schrijver heeft het tegen Dr. Kuyper's bewering:

»Strekt nu eenig reglement om aan eenige corporatie rechtspersoonlijkheid te verleenen, dan heet dat in rechten haar Statuut, d. w. z. het fundament waarop ze staat, zoodat ze in rechten wegvalt, zoodra dit Statuut of reglement verdwijnt.«

Schrijver ontkent »dat de kerk in rechten zou wegvallen, als het reglement er niet was,« want »eene kerk is er, en zendt als kerk haar reglement in; maar zij ontstaat door het reglement niet.« — »Eene bloote vereniging, zooals b.v. de kerkelijke kas, wordt na de goedkeuring van haar Statuut in rechten toegelaten, maar aldus is 't met de kerk niet gelegen«, zegt hij.

Welke vereniging is de kerk voor den Staat? Niet eene naar de wet op »het recht van Vereniging en vergadering«,

blijkens art. 5 dier wet, beweert de schrijver. Men vindt noch in de Grondwet, noch in de wet van 1853 grond, dat de kerk eene erkennig behoeft. Erkennen in den zin van toelaten zou de Regering zelfs niet mogen doen, omdat hier geen wet voor bestaat. Van erkenning in den zin van al of niet goedkeuren is dus geen sprake.

Erkennen is op te vatten in den zin van kennen of bekend zijn. Zelfs eene inrichting van onderwijs heeft geen bijzondere erkenning nodig om te bestaan. De Theologische School te Kampen — zegt schrijver, is nooit »als zoodanig speciaal erkend« en toch deelen de aan die School verbonden Studenten in de voorrechten van den Militie- en Schuterdienst. (Hier besluit br. v. H. te veel. Uit de wet zelf blijkt, dat de regering de Theol. School der Chr. Afgesch. Geref. Gemeente te Kampen erkent. Over die geschiedenis kunnen wij nu niet spreken. Doch sedert de wet op het Hooger Onderwijs is de Theol. School zeker als Bijzondere Inrichting erkend, en aan de wet gehouden op straffe.)

Kortom de schrijver besluit:

»Uit een en ander volgt:

10. dat eene kerk als zoodanig, krachtens de wet, geen bijzondere erkenning, toelating of goedkeuring behoeft;

20. dat dit dan ook betrekkelijk de Chr. Geref. Kerk niet plaats had;

30. dat de staatsrechtelijke verhouding van de Kerk niet te zoeken is in het meer-genoemde reglement, en

40. dat dus het reglement van 1869 niet is een Statuut.

»Dit laatste nu is beweerd met dit droevige gevolg, dat in openbaar geschrift de Kerk is voorgesteld als het allerzwaarlijgste onding, en alhoewel in het Synodaal Convent is uitgesproken, dat het niemand past of voegt, vintend of bediend in de ingewanden van ander groepen verleden te wroeten, geschiedt dit op eene wijze zoo diep krenkend, dat het niet is uit te spreken. Als verzachting moet dan dienen, dat de opstellers van het reglement het niet zoo bedoeld hebben, en de kerk het niet zoo begreep; maar die opstellers zijn dan toch wel voor groote wetmieten te houden, die, altijd naar de voorstelling, welke men geeft, in groote verlegenheid waren hoe toch wel zulk een fataal reglement op te stellen; er een samenknutselen, met een zoodanig gevolg, dat nu het God behaagt in ons dierbaar vaderland weder velen de oogen te openen, zoodat ze nu ook gereformeerd willen handelen, zij in het reglement terstond zulk een bezwaar zien, dat er, zoo dit blijft, geen vereniging kan plaats hebben.

»Men zou 't bijna gaan betreuen, dat in de Chr. Geref. Kerk mannen van zulke geringe kennis, met bedienende macht bekleed zijn, dat ze een reglement opstellen zonder te kunnen begrijpen, welke ontzaglijke gevolgen dit wel zou hebben, daar die, volgens Dr. Kuyper's beschouwing, niet minder zijn dan dat de kerk er door vermoord wordt.

»Erger kan het niet.

»Die goede mannen en vaders zijn, in hun onwetendheid, moordenaars van de kerk, welke zij verklaren lief te hebben.

»Doch hiervan genoeg.

»De vraag omtrent het reglement is beantwoord, en al geef ik gaarne plaats aan een ander gevoelen, vertrouw ik toch, dat mijne opvatting vasten grond heeft in de wet.

Verenigen wil deze broeder voorts wel. Zoo sterk is zijne overtuiging, dat hij niet eenmaal de noodzakelijkheid hietoe nog eens officieel zou willen uitspreken. Doch niet ten koste van wat het zij. De Christ. Geref. zouden z. i. zich zelve compromitteren door intrekking van het reglement. Het is ook niet nuttig het reglement plaatselijk te maken; want het eene gevaar dat men dan ontgaat, staat tegenover een ander dat men daardoor belooft.

Schr. eindigt:

»Voorts wensch ik, dat niet alleen Doleerenden en Chr. Geref., maar alle gereformeerden in ons vaderland eens doordrongen mochten worden van de hooge noodzakelijkheid, om elkander hartelijk lief te hebben en dit te bewijzen, opdat alom gezongen worde:

»Rechtvaardig volk zal welig groeien;

Daar twist en wrok verdwijnt;

»Zal alles door den vrede bloeien,

Totdat geen maan meer schijnt!»

Met waardeering van veel wat die broeder Onderling schrijft, waarin zijn liefde tot de kerk blijkt, zouden wij vragen heeft

Zed. de theorie en de practijk der rechtspersoonlijkheid niet te zeer als een vorm beschouwd? Geenerlei wet kan bestaan geven; zelfs de Geboorte-acte van den Burgerlijken stand niet; maar wie wil, kan of mag buiten dat Register?

Zijne beschouwing loopt wat samen met het feit, dat de wet op de Kerkgenootschappen in 1853 stilziggend, door een politiek quatenus: »voor zooveel«, het Hervormd kerkgenootschap erkende. Dit nu was in art. 1, zeker ook zijns inziens, een konservatisme, dat niet in die nieuwe wet paste; onze kerk onrecht deed; en de Doleerenden aan een, voor ons reeds lang verdwenen recht, doet klemmen. Doch of de overheid ook al stilziggend een versleten kerkrecht weer kracht geve, of anderzijds weder door haar eischen een nieuw genootschap binde — zonder kennen of erkennen naar den rechtsvorm van den tijd bestaat geen aanneming maar ook geen bescherming tusschen de kerken en den staat. Daarom moet er eenig statuut zijn. Het onderscheid tusschen Kerken en Verenigingen zou ten slotte door de revolutie geheel verdwijnen, indien er nog niet eenig godsdienstig tegenwicht ware. Ook verenigingen kunnen per se bestaan, al zijn ze niet erkend. Ten slotte schuift de overheid U onder de wet, waar zij U hebben of treffen wil; getuige de vervolging tegen de Afschiding.

Voorts lete hij o. i. te weinig: op het kerkrechtelijk systeem, dat in het reglement ligt, of door de overheid of de rechtbank er uit gehaald kan worden; en op het contrast tusschen het Gereformeerd en Kollegiaal stelsel. Indien die broeder afgewerdigde ter Synode was, zouden wij hem gaarne hooren ontvouwen: wat hij zelf toch ook zegt, bl. 14, »dat het reglement niet onberispelijk is« en dat, wanneer te eener tijd daartoe noodzaak is, dankbaar van de werken van Dr. Kuyper kan gebruikt g-maakt worden.

De »Nederlandsch Gereformeerden« konden o. i., geleerd door onze vijftigjarige worsteling en geschiedenis, zuiverder optreden dan wij. Is dit te bewijzen, of bewezen, waarom het dan niet ootmoedig en in dank erkend door ons Christ. Geref? Hebben de Nederd. Geref. broeders ook zelf nog veel van ons te leeren, naar hun eigen bekentenis, laat hen zich dan niet tegenover onze toestanden, wanneer deze nog in dit of dat den stempel der worsteling dragen, trotschelijk verheffen, — dat plaatselijk wel eens geschiedt, ook al staan de leiders dit tegen.

Wij moeten elkaars woorden bij zulke ingewikkelde beschouwingen niet te zeer uit zijn verband nemen, en hebben ons voor woordenstrijd te wachten, waartoe wij zoo licht komen kunnen, omdat niemand onzer gaarne ongelijk heeft.

Vereeniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs.

Nieuw lid.

Veenwoodsterwal.

Harm Hietkamp contrib. f 2.—

J. NEDERHOED,

Penningmeester.

Middelstum, 30 Juli 1888.

Ingezonden.

Geachte Redactie!

In de Basuud dd. 11 Mei jl. staat een stuk van Ds. M. Sipkes te Winterswijk, waarin mijne verdediging van de Kerkelijke Kas (in de Heraud van 12 Febr.) bestreden wordt.

Op dat stuk viel mijne aandacht eerst in Juli; de geachte schrijver zond het mij niet toe; en in Juli vond ik geen tijd om het te beantwoorden. Ik stel intusschen zoo groot belang in de vereniging van alle gereformeerde kerken in ons land, dat ook ik niets verzuimen mag om die vereniging te helpen tot stand brengen en hinderpalen op te ruimen, wanneer ik daartoe meen iets te kunnen bijdragen. In die belangstelling moge mijne verontschuldiging liggen voor menig — ook voor dit — ongevraagd advies.

De Heer Sipkes wijst er voornamelijk op, dat het Bestuur der Kerkelijke Kas alleen dan afhangt van den kerkeraad, wanneer deze het middel der censuur wil ter hand nemen; maar juist dat acht hij bedenkelijk. Als b. v. de kerkeraad geld vraagt aan de K. K. en het bestuur weigert dit, dan zullen, om dit verschil van inzicht, of de leden van het Bestuur van de tafel des Heeren moeten worden geweerd, of wel zal de kerkeraad zich moeten schikken naar de inzichten van het Bestuur der K. K., dus van een college, dat met de geestelijke behoeften der gemeente niet bekend is.

Het spreekt van zelf dat ik het met Ds. S. eens ben, dat noch het een noch het ander geoorloofd is. Laat ons echter zien, of het gevaar in werkelijkheid te vreezen is.

Dan sta in de eerste plaats op den voorgrond, dat het Bestuur der K. Kas niet in het bezit is van de gelden der diaconie. De diaconen collecteren zelve; zij administreren ook zelve; zij zijn rekenplichtig aan den kerkeraad. Als de gemeente eene stichting, b. v. een weeshuis, wil maken, dan komt die op naam van de K. K., maar zelfs het beheer van die huizen blijft alleen aan de diaconie. Ditzelfde geldt van alle fondsen, die tot het geestelijk welzijn der gemeente dienen. Als enige zaak die op naam staat van de K. K. enige vruchten afwerpt, dan komen ook deze terstond in handen van de diaconie. (Zie art. 4 Huisbondelijk Reglement.)

Over de fondsen voor de kerkgebouwen bestemd, heeft het Bestuur der K. K. meer te zeggen. Die administratie het, en bezigt het voor kerkbouw, bezoldiging enz. Maar ook daar zijn de handen van het Bestuur gebonden. Zoodra bij kerkbouw zicene vraag van geestelijken aard voortdoet (b. v. huur van zitplaatsen) moet het bestuur overleg plegen met den kerkeraad. Voorts is het algeheele gehoorzaamheid aan den

kerkeraad verschuldigd, wat betreft het afstaan der gebouwen voor den eeredienst (zie de artt. 3, 31, Huish. Regl.) Het beschikbaar stellen van kerkgebouwen is overigens geene zaak van kerkelijke aard. Men zou zeer goed kerken kunnen huren van menschen die buiten de kerk staan. Als b. v. een vereeniging goed vond kerken te bouwen, en die dan aan deze of gene gemeente te verhuren, dan zou dit uit geestelijk oogpunt geen bezwaar hebben.

Ik beweer dus dat, zoolang ieder op het hem aangewezen terrein blijft, er geene botsing kan ontstaan, en ieder ook finantiel geheel vrij blijft.

Doch nu komt de vraag wat geschieden zal, zoo iemand niet op zijn terrein blijft? Mij komt het voor dat in dat geval inderdaad altijd reden bestaat, om de kerkelijke tucht toe te passen.

Wanneer een bestuur kraachts zijn reglement verplicht is om geld, dat het in zijn bezit heeft, af te geven, en de bestuursleden beletten dat, handelen deze dan niet oneerlijk? Kan hier verschil van inzicht bestaan? Stond het aan het bestuur vrij een eigen inzicht te hebben, dan ware het gansch iets anders; doch juist dat is het geval niet. Verzet aan de zijde van het bestuur kan niets anders zijn, dan verzet tegen de diaconie zelve, dus scheurmakerij. Het is waar dat zulk een verkeerdheid gewoonlijk niet door gewone leden, doch enkel door bestuurders kan gepleegd worden; maar desniettemin verzaat de handeling van zulk een bestuurder eene gezindheid, waartegen de kerk mag en moet optreden. Men censuurt zoo iemand dus niet enkel om hem af te maken als bestuurslid, maar m. i. wel degelijk, omdat hij eene openbare zonde bedrijft.

Met de kerkgebouwen is het eveneens. Het is mogelijk, dat de kerkeraad zelf zich bemoeit met zaken die niet op zijn terrein liggen; dat hij b. v. van meening is, dat het ameublement had moeten worden aangekocht binnen de gemeente, in plaats van daar buiten; en dat hij nu, om zijn zin door te zetten, bestuursleden, die zich niet willen voegen naar die meening, censuurt. Tegen dat kennelijk misbruik van censuur staat echter appel op de classis over.

Het zal, zoo ooit, wel zelden voorkomen. Een zoo ongestelijke kerkeraad kan ook op allerlei ander gebied zulke dwaasheden begaan!

Maar als het Bestuur der K. K. zich tegen den kerkeraad verzet, waar deze op eigen terrein blijft, dan is m. i. censuur alweer volkomen plichtmatig. Immers blijkt daaruit dan ten duidelijkste scheurmakerij. Stel dat een bestuur der K. K. niet langer den kerkeraad erkent, of een door de kerk toegelaten prediker wil weren, wat doet het dan anders, dan zich verzetten tegen het geestelijk gezag dat over de gemeente gesteld is? En behoort het dan niet te worden gecensuurd?

Naar het mij voorkomt verkeerden velen in de meening, dat het Bestuur der K. Kas de beurs in handen heeft. Dit is echter zoo niet. Het bezit, in rechtelijken zin, de kerkgebouwen en de kapitaalswaarden; het sluit ook in rechtelijken zin alle rechtshandelingen; maar het is bij dat alles zoo nauw beperkt in zijne bevoegdheden, dat het met het geestelijk gezag slechts dan in botsing kan komen, wanneer het de bedoeling heeft dit gezag terzijde te stellen. Ik zou eerder bevreesd zijn, dat de kerkeraad buiten zijne bevoegdheid trad, dan dat het Bestuur der K. K. dit deed.

Eene zaak geef ik toe: nl. dat er in de Statuten eene enkele uitdrukking voorkomt, die de meening zou kunnen doen ontstaan, alsof het Bestuur zelf in de eerste plaats voor diaconale fondsen te zorgen had. Zoo heeft de zinsnede van art. 4, b. Huish. Regl. dat al wat inkomt bij de diaconen zelve »ter hunner beschikking gelaten wordt,« aanstoot verwekt. Enkele Huish. Regl. hebben, ook op mijn advies, die zinsnede als onnoodig reeds weggelaten.

Vooral litera t. van datzelfde artikel is onjuist. Doch dit alles kan zonder eenige moeite verduidelijkt worden. Hoofdstreken is en moet blijven, dat alles blijft bij het oude; alleen als iemand in rechten optreedt, moet hij een vaste rechtsbasis hebben. Welnu! De ervaring der K. K. is nog van korten duur; doch in talloze gevallen is mijn advies gevraagd, en tot dusver is van geene moelijkheden gebleken. Ook niet tegenover de Overheid. Alleen komt deze in moeielijkheid, wanneer zij iets wil weten omtrent onze armenbedeeling. Want ten dien aanzien kan het Bestuur der K. Kas haar niet inlichten. Dit kan alleen de diaconie der Ned. Geref. Kerk maar zoolang de Overheid verkeerde personen voor de diaconie der kerk aanziet, en dus weigert zich tot de diaconie der oude kerk te wenden, ontvangt zij de gevraagde inlichtingen niet. Dit is echter hare eigene schuld en schaaft ons niet.

Zoolang de K. Kas te Amsterdam bestaat, is er nog geen schijn van botsing ontstaan; het Bestuur weet zelfs niet, wat de kerkeraad of de diaconie besluit ten aanzien van armenverzorging, scholen, weeshuizen enz. Slechts wanneer personen benoemd worden, die uit de kerkelijke fondsen moeten betaald worden, zooals predikanten, onderwijzers, kosters, moet het Bestuur verklaren of er geld genoeg is, dat het zich tot die bezoldiging kan verbinden. Dit spreekt van zelf.

Ik schrijf dit niet, omdat ik meen, dat de Kerkelijke Kas de eenige vorm is, waarin de oude kerk zich, onder het heerschend recht, ook in rechten kan staande houden; zoodat de Christelijke Gereformeerden verplicht zouden zijn dien vorm te aanvaarden. Maar ik wilde alleen aantoonen, dat men zich noodeloos ongerust maakt, wanneer men vreesd, dat door dien vorm de geestelijke vrijheid en zelfstandigheid der gemeente gevaar loopt. Op den duur zal het blijken, dat de verhouding van K. Kas en gemeente in de praktijk ongeveer dezelfde zal zijn, als die van eigenaar en huurder. De een kan den ander niet missen; beiden

hebben gedeeltelijk dezelfde belangen; maar, wat er ook geschiede, in zijn huis is de huurder zoo vrij als een vogel in de lucht.

Met hoogachting en met de bede, dat ook dit schrijven iets moge bijdragen tot opbouw der Gereformeerde Kerk in ons land,

Uw dw. dr. en br. in J. C.

A. F. DE SAFORNIN LOHMAN.

31 Juli 1888.

Militair Tehuis te 's-Hertogenbosch.

Ontfangen,
Van den heer Scheermers te Dussen f 2,50
Van den heer Koonings te Dordt
een Engelsch zilverstuk, waarde - 1,—
Van den heer Bos te Lopik van de
kinderen der Chr. School - 1,50
Met blijdschap vermelden we deze gaven,
terwijl we ons Tehuis dringend aanbevelen
in aller toegenegenheid.

Namens het Bestuur,

Js. VAN DER LINDEN.

's Bosch, 21 Juli '88.

Korrespondentie.

Onze rubriekschrijvers en lezers behoeven wij niet te zeggen, dat we totnogtoe niet in staat waren den gewonen regel van ons blad te houden. Zelfs kunnen wij het niet verhinderen, dat twee schrijvers soms over hetzelfde het woord voeren in één nummer, over de dringende zaak van den dag: Synode, Vereniging enz. Veel moet weer blijven liggen.

RED.

ADVERTENTIE.

Getrouwd, door Ds. H. v. D. WERP:

H. JACOBSSMA

EN

P. DE VRIJ.

Roseland, Cook Co., Ill. Noord-Amerika.
Eenige kennisgeving aan vrienden en bekenden.

Getrouwd:

G. L. DRINKWAARD

EN

J. J. ROSKAM

die tevens dank zeggen aan allen die
blijk gaven van hun belangstelling.

BOLNES, { 26 Juli 1888.
SLIEDRECHT, }

Door Gods goedheid beviel voor-
spoedig van een welgeschapen ZOON,
M. v. D. BEEKAMP, geliefde Echtge-
noote van

W. FOLKERTS.

ROUYEN, 29 Juli 1888.

Psalm 103.
Zoo de Heere wil zullen onze
geliefde Ouders
AART BAST
EN
WILLEMYNA JOHANNA COR-
NELIA BAST
geb. UDING.
Zondag 5 Augustus hunne
25-jarige Echtveree-
ning herdenken.
Hunne dankbare kinderen.
AMERSFOORT,
Augustus 1888.

Heden ontsliep, zacht en
kalm, in haren Heer en Hei-
land, onze geliefde moeder en
behuwd-moeder
G. Rietmeijer,
sedert 1876 weduwe van P.
HEUNING.
G. HEUNING.
D. VAN BRUGGEN—
HEUNING.
J. T. VAN BRUGGEN Jzn.
A. J. HEUNING.
GRONINGEN,
18 Juli 1888.

Heden morgen nam de Heere
tot zich mijne zoo innig ge-
liefde gade
BREGTJE NOMEN,
in den ouderdom van 26 jaren.
Haar lijden was langdurig
en smartvol, maar de genade
der onderwerping was rijk haar
deel. Hoe zwakker haar lichaam
werd, des te sterker werd haar
geloof. Nu heeft zij haren
wensch, waarom zij de laatste
dagen zoo vol heimwee bad:
»Heere haal mij thuis.«
Dit is mij een onschatbare
troost in dezen diepen weg van
beproeving.
Mede namens Ouders, Broeders
en Zuster,
P. BIESTERVEELD,
Predikant.
GORINCHEM, 22 Juli 1888.

Heden overleed na een langdurig doch geduldig lijden, zacht en kalm in haren Heer en Heiland, onze geliefde Dochter, Zuster en Behuwdzuster

ANNA ELISABETH MORET,
in den bloeienden leeftijd van bijna 24 jaren.
C. MORET Lz.
M. F. VISSER—MORET.
M. VISSER.
A. v. d. LINDEN, v. d. m.
's GRAVENDEEL, 28 Juli '88.

Wederom leed de Jonged. Vereen. alhier een gevoelig verlies door het afsterven van een sierlijk lid

ANNA ELISABETH MORET
in den bloeienden leeftijd van bijna 24 jaren. In allen eenvoud leidde zij een stillen en voorbeeldigen wandel, die getuigde dat den Heere te dienen haar lust was. De zaligheid verwachtend, is zij blijmoedig ontslapen in haren Zaligmaker, dien zij hartelijk lief had. Trooste de Heere de zwaarbeproefde betrekkingen en make Hij haar leven en sterven vruchtbaar voor ons.

Namens de Jonged. Vereen.
J. NAAKTGEBOREN.
's GRAVENDEEL,
31 Juli '88.

Tengevolge van buitengewone blijdschap over de goedertierenheden des Heeren, te veel voor haar zwak zenuwgestel, ontsliep heden in haren dierbaren Heiland, mijne zoo lieve echtgenoot en der kinderen zoo trouwe moeder

ELSIE HOEKERS.
Zij bereikte den ouderdom van ruim 39 jaar.

Zeventien jaar liet de Heere ons, innig vereend, 's levens zuur en zoet deelen.

Acht kinderen gaf Hij ons, van wie Hij drie weer tot zich nam.

Wij zijn verslagen, maar dezelfde hand, die wondt, kan ook heelen.

De Algenoegezame God zij mij en mijne kinderen, met de wederzijdsche familie, goed en genadig.

Mede namens de familie,
A. VAN WIJK, Pred.,
en Kinderen.
THESINGE, 31 Juli 1888.

Onze jongedochtersvereen. leed een gevoelig verlies. Het heeft den Heere behaagd onze hooggeachte en zeer geliefde Presidente, Mej.

E. van Wijk—
HOEKERS

tot zich te nemen in zijne heerlijkheid. Bijna zes jaren genoten wij haar ernstig en leerrijk onderwijs.

Zij was ons eene voorgangster in den dienst des Heeren in woord en daad. Wij misgunnen haar de heerlijke lotverwisseling niet, maar hadden zoo gaarne haar nog wat behouden. Moge haar onverwacht heengaan ons aansporen om met beslistheid den dienst van Jezus te kiezen. Onder ons zal ook aan onze onvergetelijke doode bevestigd worden: De gedachtenis des rechtvaardigen zal in zegening zijn.

Namens de jongedochtersvereen.,
F. DIJKSTERHUIS, Secr.
M. STUURWOLD, Penn.
THESINGE,
31 Juli 1888.

Voor de vele bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van onzen geliefden Echtgenoot en Vader, den heer C. C. VAN DER GRIJP, betuigen wij onzen hartelijken dank.
Wed. C. C. VAN DER GRIJP—
KOUWENHOVEN.
PIETER VAN DER GRIJP.
ROTTERDAM,
27 Juli 1888.

De Ondergeteekende be-
tuigt bij deze zijn hartelijken dank
aan den Heer G. A. BOSCH, dir.
van het Instituut Eikenhorst te Baarn
voor den liefderijken Christelijken om-
gang; de trouwe verzorging en het
flinke onderwijs, welke twee mijner
kinderen, jarenlang bij hem genoten
hebben en waardoor mijn jongste zoon
voor enkele dagen met goed gevolg
het toelatingsexamen mocht afleggen
voor Rijks-Veeartsenij-school te Utrecht.
T. P. SCHAT.

LEEWARDEN.

INSTITUUT EIKENHORST BAARN

Christ. Kostschool
voor Jongeheeren.

Het adres van

F. RISPENS,

Candidaat, is voortaan ten huize van
den Heer **VAN ENK**, Oudestraat te
Kampen.

Christelijke Dag- en Kostschool

VOOR MEISJES, TE SPANNUM.

Hervatting der lessen 29 Augustus.
De school beoogt eene Christelijk-
practische opleiding. Behalve in de
vakken van het Lager Onderwijs, wordt
er onderricht gegeven in de Fransche,
Engelsche en Duitsche taal, handwer-
ken en huishouding. Kostgeld f 400.
Opleiding voor Hulpouderwijzeres zon-
der vermeerdering van kostgeld. Pro-
spectus verkrijgbaar bij L. J. VAN
NAERSSSEN en bij J. KRULL, Predi-
kant.

INSTITUUT VOOR JONGE DAMES, Kronenburgersingel, Nijme- gen.

Grondig onderricht in alle vakken
van **M. U. L. O.** en wat verder tot
eene beschaafde opvoeding
behoort. **Zorgvuldige verple-
ging.** Prosp. en adressen ter informatie
bij de **directrice**
Mej. J. R. BREMER.

Chr. Ger. Gemeente te Arnhem.
GELDELEENING 1 Aug. 1887.
Uitgeleend de aandelen No.

30 en 128.

Betaling bij den Heer G. TE WIN-
KEL Biethorstensstraat 26.

**Vereeniging tot Christ. ver-
zorging van Krankz.**

Sedert de laatste opgave in dank
ontvangen:

AAN CONTRIBUTIËN: van de wed. A.
J. B. te Z. f 6; door S. G. Gerritsen
te Velp f 1,—; door A. M. Brouwer
te Groningen f 15,—.

AAN COLLECTEN: Chr. Ger. Gem.:
te Groningen f 82,36; idem te Sneek
f 25,70; idem te Landsmeer f 10,35;
idem te Bunschoten f 42,56; Pink-
stercollecte te Dordrecht f 21,78.

AAN GIFTEN: door Dr. Hermanides
te Geldermalsen van Baroness C. v. P.
te N. f 40,—; door A. J. Stal te
Breda van A. M. C. H. te B. f 1,50;
door A. W. Geerts te Ruinerwold van
N. N. te R. f 10,—; door S. G. Ger-
ritsen te Velp: van de Chr. Jong. Ver.
Eliëzer te Velp f 2,50, van D. te R.
f 1,—, te zamen f 3,50; door A. M.
Brouwer te Groningen: van Mej. R. W.
verzameld in hare klasse school Poe-
lestraat f 2,—, van G. D. A. te G. f —,50,
collecte jaarfeest Chr. Jong. Ver. te
Sawert f 7,85, van N. N. f —,29,
gecollecteerd in de Chr. Ger. kerk 17
Juni l.l. f 1,—, te zamen f 11,64;
door H. W. H. v. Andel te Utrecht
van N. N. te Linschoten f 2,50; door
Ds. R. H. Vos te Veendam van M.
W. te V. van despaarpenningen harer
overledene zuster G. f 2,50; door Ds.
Bolkestein te Ter Aar uit de collecte
voor Christ. Belangen f 12,50; van
A. B. te U. f 23,41; door notaris
N. G. Geelkerken te Utrecht, van N. N.
f 500,—.

Totaal dezer opgave f 812,31.

UTRECHT, 31 Juli 1888.

A. TH. M. VAN ASCH VAN WIJK,
1e Penningmeester.

HET JAARFEEST van het
Friesche Jongelings-Ver-
bond zal, D.V. aanvang 's morgens
10 uur gehouden worden den

8sten Augustus

e.k. op het Schoone Buiten »Haersma
State" van Mevr. de Wed. PEL te
Drachten.

PROGRAMMA'S zijn van 27 Juli
tot 4 Aug. te bekomen bij de Tram-
stations, lijn Bolsward-Drachten; tot
den dag van het feest bij Ds. Douma
te Drachten en S. Feenstra Boekh.
te Buitenpost; en op den dag van het
feest aan den ingang van het terrein.

Openbare vergadering

der Ger. Chr. Jongel. vereenigen te
Kippenburg bij Balk, op Donderdag
den 16 Augs. e. k.; Aanvang 's mor-
gens 10 uur.

Programma's à 15 cts.

C. R. ROMKEMA,
Secret.

OOSTEREND.

4% Geldleening
ten laste der Vereeniging tot Christ.
Verzorging van Krankz. enz.
Tweede uitgifte van

f 25000

der **nieuwe Serie** in stukken van
f 500 en f 100; te storten 1 Nov.
e.k.

Berichten zijn verkrijgbaar en
inschrijvingen worden van he-
den af aangenomen bij de Heeren
VLAER en KOL te Utrecht.

UTRECHT,

18 Juli 1888.

Namens het Bestuur der Ver-
eeniging voornoemd,
W. VAN OOSTERWIJK BRULJN.

**Heeren
Mode-Maga-
zijn**

W. A. VAN HOUTE — ZWOLLE.

Depôt
VAN
Dr. JAEGERS
Orig. Normaal-
Wolartikelen.

AAN DE SYNODE TE ASSEN.

Bij R. BOERMA te Groningen is
verschenen

**Het Huwelijk en
zijne Beteekenis**

DOOR
R. P.

Prijs 75 cents. Inhoud:

Woord vooraf.— Eene vraag.—
Beetje verweer.— Onopgelost raadsel.—
Nadere verantwoording.— Onkunde
doet dwalen.— Kerk en Staat.— Kort
bescheid.— 't Is niet waar.— Waarom
zich niet verantwoord.— Nieuwe bij-
drage.— Eigenaardig toevoegsel —
Bladvulling.
(224 blad. postformaat.)

SYNODE TE ASSEN.

AGENDA'S voor deze SYNODE
in zakformaat om in eene portefeuille te
bergen zijn verkrijgbaar bij

JAN HAAN

te Groningen.

PRIJS ZES CENT.
in linnen en met wit papier doorscho-
ten 25 cent.

De zending geschiedt franco per
post tegen inzending van postzegels.

Verkrijgbaar bij den Boekhandelaar
J. H. BOS te Kampen:
Een prachtig, uitstekend gelijkend
portret van wijlen Professor

A. Brummelkamp.

**Cabinet formaat 60 ct., Vi-
site formaat 30 ct.**

Fr. p. post verhoogt beide met 5 ct.,
voor port en emballage.

Reeds honderden exempl. werden ver-
kocht. Wie nog een ex. verlangt,
haaste zich.

Bij C. BLOMMENDAAL te 's-Gra-
venhage verschijnt:

ONS PRINSESJE,
Vierstemmig lied
voor gemengd Koor,
OF VOOR EENE ZANGSTEM

MT

PIANO-BEGELEIDING.

Eerbiedig opgedragen aan Hare
Majesteit De Koningin der Nederlanden.

Gedicht van L. PLETTE.

Muziek van HENRI VÖLLMAR.

Uitgave van den Bond van Christelijke
Zangvereeniging in Nederland.

PRIJS 20 CENTS.

25 Ex. f 4,50; 50 Ex. 7,50.

Bij alle Boek- en Muziekhandelaars
verkrijgbaar.

**GRAFMONUMENTEN
GRAFSTEENEN EN GRAPPALEN,**
worden **zeer netjes bewerkt** en
voor **billijke prijzen** geleverd door
SWITTERS & TERPSTRA,
Steenhouwers, Zuidersingelstraat.
GRONINGEN.

Zoeven verscheen bij den Uit-
gever W. HILARIUS Wzn. te Almelo

**POTHOGRAPHIE
OF SCHILDERIJ?**
EEN KARAKTERSCHETS
DOOR
TISZOO.

128 pag. druks. Prijs f 0,90.

Verkrijgbaar bij alle soliede boek-
handelaren. Op plaatsen waar geen
boekhandel gevestigd is, zendt de Uit-
gever het franco na ontvangst van post-
wissel.

Ouders en Voogden, en verder allen
die op eenigerlei wijze bij het onder-
wijs betrokken zijn of daarin belang-
stellen wordt de lezing van deze ka-
racterschets ten zeerste aanbevolen.

Nog enkele exemplaren zijn voorhan-
den van het

CHRISTELIJK GEDENKBOEK.
OVERDENKINGEN VOOR IEDEREN DAG DES JAARS,
uit de werken van
ERSKINE, NEWTON, AUGUSTINUS,
SHEPPARD, MARSHALL, BOGUE,
OWEN,

en anderen, verzameld
DOOR

Ds. C. C. CALLENBACH,
440 bladzijden, groot octavo. Vroe-
gere prijs f 1,50. Tegen postwissel à
90 cent, waarop vermeld staat: Dag-
boek, wordt het thans franco verzon-
den door den Boekhandelaar BULENS
te Winterswijk.

Bij J. H. BOS te Kampen verscheen:
„Stemmen der Historie”

EN
HET REGLEMENT VAN 1869.

DOOR
D. K. WIELENGA,

Leeraar aan de Theol. School te Kampen.

Prijs 45 ct. fr. p. post 50 ct.

Allen die eenigszins belang stellen
in de Kerkelijke zaken, de Vereeniging
tusschen Chr. Gereformeerden en Do-
leerenden, en vooral met het oog op
de a. s. Synode te Assen te houden,
moeten kennis nemen van dit zeer be-
langrijke geschrift.

Alom wordt thans de intekening opgesteld op den **Tweeden**
Jaargang van

EZRA.

Volksleerrekenen door predikanten der Christelijke

Gereformeerde kerk.

Vaste medewerking is toegezegd door **43 Heeren predikanten.**

EZRA levert **26 LEERREKENEN** per jaar voor den geringen prijs
van **f 1,75**, terwijl de intekenaren **gratis** titel, inhoud en omslag
ontvangen.

In ieders belangstelling wordt **Ezra** — het eenige wat op dit gebied voor
onze kerk bestaat — opnieuw aanbevolen. Een proefaflevering is ter
kennismaking **gratis** te bekomen.

H. BULENS,

te WINTERSWIJK.

DE UNIE
„EEN SCHOOL MET DEN BIJBEL.”

VOLKSPETITIONNEMENT - 17 AUGUSTUS - X^{de} UNIE-COLLECTE.

Voor de tiende maal noodigen wij U uit om op 17 Augustus uw protest
tegen de schoolwet van 1878 te hernieuwen in den vorm der Unie-Collecte.
Laat U niet door partijzucht, ijdele overleggingen of zondige invloeden weer-
houden om met eene milde hand, een dankbaar hart en een blijmoedigen geest
de gave te offeren, die wij om Jezus' wil van U vragen voor »de School met
den Bijbel.”

Het Bestuur der Unie,

Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN te Amsterdam, Voorzitter.

J. C. FABIUS te Delft, Penningmeester.

Mr. L. W. C. KEUCHENIUS te 's Gravenhage, Assessor.

Docent M. NOORDTJIZ te Kampen, Assessor.

M. DE JONGE Jz. te Goes.

Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL te Reitsum.

Ds. H. PIERSON te Zetten.

Mr. A. W. VAN BEECK CALKOEN te Utrecht.

Dr. A. KUYPER te Amsterdam.

Ds. A. BRUMMELKAMP Jr. te Groningen.

C. RUBSAAM te Bergen op Zoom.

R. DERKSEN (Kievitsstraat 40) te Rotterdam, Secretaris.

ROTTERDAM, 1 Augustus 1888.

„CASTLE LIJN” DIRECTIE: DONALD CURRIE & Co. L LONDON.

Geregelde Expeditie van **Passagiers en Goederen** naar:

TRANSVAAL-DELAGOABAAL,

DE GOUDVELDEN en geheel ZUID-AFRIKA.

Alle informatiën geven de Hoofdagenten:

BRUINIER & Co., Amster dam,

SNELPERSDRUK VAN G. PH. ZALSMAN TE KAMPEN.

**OUDE EN NIEUWE
BOEKHANDEL.**
De Boekhandelaar J. H. BOS te
KAMPEN houdt gewoonlijk 2 à 3 maal
in het jaar een **BOEKVER-
KOOPING.**
Geheele Bibliotheken, grootere of
kleinere partijen kunnen steeds aan
hem gezonden worden.
Billijke condities. Spoedige uitbetaling
HOUDER VAN BOEKVERKOOPINGEN.

1588. 1888.
**De onoverwinnelijke
vloot vernietigd.**

J. P. SCHABERG.
Door Gods adem vernield.
Prijs f 25. Per 25 Expl. f 5,50. Per
50 Expl. f 10.— Per 100 Expl. f 17,50.

E. J. VEENENDAAL.
**De onoverwinnelijke vloot
vernietigd.**

Prijs f —,75. Per 10 Expl. f 6.—
Alom te bekomen, en na toezending
van postwissel bij den Uitgever J. H.
VAN PEURSEM te Utrecht.

Bij A. GEZELLE MEERBURG te
Heusden ziet het licht, een vooral in
den tegenwoordigen tijd allermerk-
waardigst werkje, getiteld:

**De Geest van den Anti-
Christ, of het zondig
Spiritisme getoetst aan
Gods Woord.**

In populairen trant geschreven, die
tot lezen dringt, is de prijs, 183 blad.
post 80 ingenaaid in netten omslag,
slechts **f 1.—** en gebonden in een
keurig stempelbandje **f 1,40.** Te be-
komen bij iederen solieden Boekhande-
laar, of op franco aanvraag, met over-
making van het bedrag bij den Uit-
gever.

Bij ZALSMAN te Kampen is ver-
schenen:

Veeartsenij-Recepten

DOOR

J. DE BRUIJN,

Veearts.

Prijs 25 cent.

31 beproefde Recepten voor koeien, 26

voor paarden en 1 voor varkens.

Wie **5 blauwe postzegels**

zendt aan Zalsman te Kampen, ont-
vangt het franco per post.